

Birinci Dünya Savaşı Sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın Afrin'deki (Katma ve Racu) Faaliyetleri

Süleyman Hatipoğlu*

Giriş

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti bütün cephelerde şiddetli bir biçimde savaşa devam ederken Suriye-Filistin Cephesinde de Yıldırım Ordularının akıbeti iyi görünmüyordu. Bu cephede 19 Eylül 1918 sabahı taarruza geçen İngiliz birlikleri Nablus Meydan Muharebesi'ni de kazandıktan sonra kuzeye doğru ilerleyişe geçmişti. İngiliz taarruzu karşısında Mustafa Kemal Paşa'nın komuta ettiği 7. Ordu dayanırken 8. Ordu Cephesi yarılmıştı. Bunun üzerine 7. ve 4. Ordular çekilmeye başlamışlardı. Bu çekilme sırasında bile Mustafa Kemal Paşa at sırtında düşmanla teması kesmeyerek, en son eratının yanında ve içinde bulunarak ordusunun güzel bir düzen içerisinde geri çekmişti.¹

Yıldırım Ordularının Suriye-Filistin Cephesinden çekilişi Halep'e kadar sürmüş olmasına rağmen; Halep mıntokası kuvvetli, bilhassa süvari ve zırlı vasıtalarla takviyeli düşmana karşı savunması mümkün görünmüyordu. Düşman ordusuna karşı düşünülen bu savunma ancak Halep'in kuzeyindeki dağlık bölgede mümkün olabilirdi. Bu durumu göz önünde bulunduran Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı, 7. Ordu Komutanlığına sebepsiz bir karşı toprak terk edilmemesi esas olmakla beraber; düşmanın üstün kuvvetleri karşısında Halep civarının terk edilmesi ve mukavemetin dağlık kısımda yapılması için talimat vermişti.² Nitekim Suriye-Filistin Cephesindeki İngiliz birliklerinin kuzeye doğru yaptıkları ilerleyişleri ve bölgedeki çatışmalar 25 Ekim 1918'de Halep'in güneyine intikal etmiş ve o günlerde de Halep önemli vakalara sahne olmuştur. Bir taraftan Halep'in güneyinde muharebeler olurken, öte yandan İngilizlerle hareket eden Araplar ile Şerif

* Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Hatay/ TÜRKİYE, shatip@mku.edu.tr ORCID:0000-0003-2231-7415

1 Süleyman Hatipoğlu, "I. Dünya Savaşı Sonunda Halep Sokak Muharebeleri ve Mustafa Kemal Paşa", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XIV/ 42 (1998), s. 1164, Yılmaz Altuğ, *Türk İnkılap Tarihi*, İstanbul 1985, s. 27.

2 S. Hatipoğlu, agm., s. 1166; Salih Omurtak, vd., "Atatürk", *İslam Ansiklopedisi*, C 1, İstanbul 1978, s. 728.

Faysal'ın kuvvetleri de, doğudan şehre hücum ederek Halep'e girmişler ve Kale ile Hükûmet Konağı'nı da ele geçirmişlerdi. Daha sonra 7. Ordu Karargâhının bulunduğu Merkez Komutanlığına hücum ederek burasını da ele geçirdiler de; biraz sonra geri atıldılar, şehir ahalisinden bir kısım Araplar da silahlanarak isyancı bedevilere katılınca da sokak muharebeleri başlamıştı.³Halep'te ki sokak muharebelerini kazanan Mustafa Kemal Paşa, 7. Ordu kıtalarını Halep'in 5 km. kuzeyine çekmiş ve ordu karargâhını da Katma'ya nakletmişti.⁴ Katma, Afrin'in Racu Beldesinin yakınında Bağdat Demiryolu güzergahında bir tren istasyonuydu. Mustafa Kemal Paşa da Katma istasyonunun yakınında bir yerleşim bölgesi olan Racu'yu üss bölgesi olarak belirlemiş ve Komuta ettiği 7.Ordu'nun Karargâhını da burada kurmuş ve ordusundaki bazı birlikleri de Racu'da konuşlandırmıştı.⁵

Halep mıntıkasındaki olayların son kısmını da Mustafa Kemal Paşa'nın anılarından aktaralım:⁶

“Akşam yaklaşmıştı. Sokak harbini yönettiğim noktanın yakınında şoför bekliyordu, işaret ettim, bulunduğum noktaya yaklaştı. Otomobile binmeden önce Halep komutanına emirlerimi ve yapacağı işleri söyledim. Söylediklerimin içinde sır olan şu noktalar: Bu akşam, Halep ilerisindeki kuvvetleri geri çekeceğim. Yarın, Halep'in kuzeybatısında İngiliz ve Araplarla savaşa tutuşacağım. Buna göre hareketinizi düzenleyiniz.”

Böylelikle 7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa, bu talimatı ile emrindeki kuvvetlerini yapacağı yeni bir muharebeye hazırlamıştı.

Katma (Katıma-Katme) Muharebesi

Bundan sonra da olaylar Mustafa Kemal Paşa'nın istediği gibi gelişmişti. Gerçekten ertesi sabah, yani 26 Ekim 1918 günü Türk kuvvetlerinin geri çekildiğini sanan

3 Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Süleyman Hatipoğlu, “I. Dünya Savaşı Sonunda Halep Sokak Muharebeleri ve Mustafa Kemal Paşa”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XIV/42 (1998), Ankara 1998.

4 *Atatürk'ün Anıları (1917-1919)*, haz. F. Rıfki Atay - Mahmut Soydan, sad. İsmet Bozdağ, Ankara 1982, s. 82.

5 Türk Silahlı Kuvvetlerinin Zeytin Dalı Harekâtı sonrasında kurulan Yerel Sivil Meclis'in çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan konakla ilgili konuşan Meclisin Kürt Başkanı İbrahim Halil Ali, Atatürk'ün Racu'da kaldığı süre zarfında Osmanlı Ordusuna destek veren bölgenin önde gelen isimlerinden Hanif Ağa'ya ait taş konağı karargâh haline getirdiğini söyledi. Yerel Meclis Başkanı İbrahim Halil Ali, "Evin onarılıp eski haline kavuşturulmasını istiyoruz" dedi. Bu açıklama Anadolu Ajansı'na 2 Temmuz 2018 tarihinde yapılmıştır. Bu konuda bkz., *Milliyet Gazetesi (3 Temmuz 2018)*, İstanbul, 2018.

6 *Atatürk'ün Anıları (1917-1919)*, s. 82; Lord Kinross, *Atatürk: Bir Millet'in Yeniden Doğuşu*, çev. Necdet Sander, İstanbul 1984, 201; Falih Rıfki Atay, *Çankaya*, İstanbul 1984, s. 111.

Arap ve İngilizler, sevinerek saldırıya geçtiler; fakat Mustafa Kemal Paşa'nın aldığı düzen karşısında şiddetli bir mukavemetle karşılaşmışlar, mağlup ve perişan edilmişlerdi⁷. Mustafa Kemal Paşa'nın bir süre önce yattığı hastanede⁸ bütün savaş boyunca kalan iki İngiliz hemşiresinden biri, Birinci Dünya Savaşı'nın son muharebesini de şöyle anlatmaktadır:⁹

“Sabahın saat altısında silah sesleri şehrin her yanını sarmıştı. Gökten sanki kurşun yağıyordu. Değil sokağa, balkona bile çıkmaya imkân yoktu. Araplar sokakları tutmuş, rastgele ateş ediyorlardı. Evlerin çoğunu yağma eden Araplar kap-kacağa kadar ne bulurlarsa alıp götürüyorlardı. Karşımızdaki bir eve saldırıp girdiklerini ve ele geçirdikleri yatak, yastuk gibi her türlü eşyayı atlarına yükleyip götürdüklerini gözümüzle gördük. Saat sekiz olunca bizim ordunun önünden gelen Hicazlı Arap birlikleri bağırıp şarkılar söyleyerek şehre girdiler. Atlarını dörtmala sürüyor ve tüfeklerini, kılıçlarını, bayraklarını havada sallıyorlardı. İngilizlerin de uzakta olmadığını biliyorduk. Saat dokuzda başı miğferli askerlerimizin zırhlı arabalarla şehre girişlerini görerek sevindik. Şükran duygularımız içimizden taşıyordu. Dışarıdakilerin alkışları ve yaşa sesleri arasında kendi bayrağımızı çektik. Hastanemizin karşısına düşen tepelerden siyah bir çizginin gitgide yaklaşmakta olduğu görülüyordu. En sonunda atlarımız da şehre girdi. Yarım saatlik bir moladan sonra mevzi almak üzere şehrin kuzeyine geçtiler. Yazık ki Türkler orada pusuya yatmışlardı. Birden hücumla kalkınca askerlerimizden bir kısmı can verdi ve birçoğu da yaralandı.”

Böylece Mustafa Kemal Paşa Halep'in kuzeyinde İngiliz Süvari Ordusu ve silaha sarılmış asi Arap kuvvetleri ile 26 Ekim 1918 günü yaptığı Birinci Dünya Savaşı'nın son muharebesi olan Katma Muharebesi'ni kazanarak düşman ordusunun beş yüz kilometrelik hızlı ilerlemesini, bugünkü güney sınırımızın üzerinde durdurmuştu. Mustafa Kemal Paşa bu zaferden sonra; “*Bir hat tespit ettim ve sınırladım. Kuvvetlerime emir ettim ki; düşman bu hattın ilerisine geçmeyecek.*” Nitekim geçmemiştir.¹⁰ İşte bu muharebe ile Toros Geçitleri'ni düşmana tamamı ile kapatmıştık. Geri çekiliş

7 *Atatürk'ün Anıları (1917-1919)*, s. 82; ATASE, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi Sina-Filistin Cephesi*, C. 4, Kısım 2, Ankara, 1986, s. 728 vd., Y. H. Bayur, *Türk İnkılap Tarihi*, C 3, Kısım 3, s. 462.

8 Bu çekilme esnasında Mustafa Kemal Paşa'nın yakasını bırakmamış olan böbrek sancuları Halep'e gelişinden az sonra yine yatağa düşürmüştü. Mustafa Kemal Paşa Halep'teki Ermeni hastanesine yatarak bir müddet tedavi olmuştu. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz., Lord Kinross, *Atatürk Bir Milleti Yeniden Doğuşu*, çev. Necdet Sander, İstanbul 1984, s. 200 vd.

9 L. Kinross, *age.*, s. 201-202.

10 *Atatürk'ün Anıları (1917-1919)*, s. 82; Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hatıraları*, C 1, İstanbul, 1953, s. 14; Necmettin Esin, “1. Cihan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yıllarında Atatürk'ün Görüşleri”, *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan*, Ankara 1973, s. 26.

enasında da Suriye dâhilindeki şimendifer hatları ve yollar iyice tahrip edilmiş olduğundan İngilizlerin ileri kıtalarını süratle takviyesi imkânı ortadan kalkmıştı. Ancak sahilден ilerleyebilirlerdi. Bu suretle Türk Cephesi Halep'in 5 km. kuzeyinde istikrar bulmuş oluyordu.¹¹ Bundan sonra da Mustafa Kemal Paşa'nın 7. Ordusu birçok taarruza uğramışsa da, bunların hepsini geri püskürtmeyi başarmıştı.¹²

Bu hususta şunları da söyleyebiliriz; düşmanın devam eden taarruzlarına rağmen 7. Ordu Halep'in kuzeyinde tuttuğu son hattı muhafaza etmiş ve iki gün sonra da Antakya'yı bu hat içerisine almıştır. Mustafa Kemal Paşa bu suretle Antakya'nın güneyinden ve Halep'in kuzeyinden geçen yani takriben bugünkü güneydeki hududumuza uyan bir hattı elde bulundurmuş ve yeni Türk Devleti'nin millî hududunu Türk askerinin süngüleri ile fiilen burada tespit etmiştir. Burada olan Katma Muharebesi de Birinci Dünya Savaşı'ndaki İngilizlerle son savaşımız ve Kurtuluş Savaşı'nın da ilk muharebesi ve zaferi sayılabilir. Çünkü sonradan cereyan edebilecek birçok vakıalar, Mustafa Kemal Paşa'nın millî bir Bağımsızlık Savaşı ile vatanın kurtarılması hakkındaki düşüncelerinin daha burada iken kesinleştiği ve fiili hareketlerle de buna başlamış olduğunu teyit etmektedir.¹³

27-31 Ekim 1918 Tarihleri Arasında Mustafa Kemal Paşa'nın Faaliyetleri

27 Ekim 1918 akşamı Başkomutanlık Kurmay Başkanı Ahmet İzzet Paşa imzasıyla gelen bir şifre emirde; İtilaf Devletlerinin Osmanlı Devleti ile bir mütareke imzalanmasını kabul edebilecekleri bildirilmişti. Bu şifreye göre, Mustafa Kemal Paşa'nın Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığı'nı üzerine alacağına dair işaret belirmiş ve bu duruma bağlı olarak da, Yıldırım Orduları Grubunda bulunan Alman askeri mürettebatın da geriye çağrılacağı ihtimali ortaya çıkmıştı. Bu konuda ilk şart olarak Almanların emniyet altında geri dönmeleri istenmişti. Birkaç güne kadar cevap gelmesi ihtimali vardı. Bu durum üzerine Mustafa Kemal Paşa 7. Ordu Komutanı olarak bölgede görmüş olduğu gerekli tedbirleri almış; bundan başkada alabilecek hiçbir tedbiri kalmamıştı.¹⁴

11 *Atatürk'ün Anıları (1917-1919)*, s. 82; A. F. Cebesoy, *age.*, s. 14; N. Esin, *agm.*, s. 26.

12 Liman Von Sanders, *Türkiye'de Beş Yıl*, çev. M. Şevki Yazman, İstanbul 1968, s. 352; Süleyman Hatipoğlu, "Atatürk'te Kuva-yı Milliye ve Misak-ı Milli'nin Fikrinin Şekillenmesi", *Misak-ı Milli'nin 80. Yıldönümü'nde İskenderun ve Çevresi*, haz. N. Birgül Gündüz, Ankara 2001, s. 45 ; L. Kinross, *age.*, s. 202.

13 S. Omurtak vd., *agm.*, s. 729; N. Esin, *agm.*, s. 26; F. R. Atay, *age.*, s. 111.

14 ATASE, *age.*, s. 729-730; Cihat Akçakayahoğlu, Atatürk Komutan, İnkılapçı, ve Devlet Adamı Yönleriyle, Ankara, 1988, s. 113.

Bu gelişmelerden sonra ise, asi Arap çetelerinin, Müslimiye'den Antep istikametine doğru ilerlediklerini ve bu asileri de, İngiliz kuvvetlerinin takip etmekte olduklarına dair bilgi alınması üzerine, 7. Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa bölgede gerekli olacak teşkilatı kurmuş ve Antep'teki komutanlığa gerekli emirleri vermişti. Bu sırada 28 Ekim günü düşmanın yine bazı keşif kolu teşebbüsleri olmuş, yapılan ateşlerle geri püskürtülmüştü. Ayrıca 7. Ordu Komutanlığı'nın askerî harekâta ait, verdiği 28 Ekim tarihli emir, ordunun son emriydi. Bu emire göre; alınan tedbirlerle Türk süngüleri bu bölgedeki millî hududumuzu çizmiş bulunmaktaydı. Buna göre Mustafa Kemal Paşa'nın 7. Ordusu, İskenderun ve kıyılarıyla birlikte Reyhanlı, Kırıkhan, Belen, Der el Cemal, Tel el Rıfat ve doğuya uzanarak genel hattı korumaktaydı. Bir iki gün sonra da Mustafa Kemal Paşa; Antakya ve çevresini korumuş olduğu bu hattın içine alarak; 7.Ordunun tamamını da, 30 Ekim'de Racu'ya taşıdı.¹⁵

Katma'da Mustafa Kemal Paşa ile Ali Cenani Bey'in Karşılaşması

Bölgedeki olayların istediği gibi gelişmesi üzerine, Mustafa Kemal Paşa ilk emirlerini Katma'daki karargâhında vererek; sonradan vatanın savunması için kurulacak Müdafaa-i Hukuk teşkilatlarının ilk hücrelerini meydana getirmişti. Türklerin bir gün kendi öz toprakları için savaşmak zorunda kalacaklarını önceden tahmin etmiş ve fazla silahları bölge halkına dağıtarak iş görecektik; “Çete Harbi” için milis kuvvetlerin kurulmasını planlamıştı. Bu olaya bağlı olarak Mustafa Kemal Paşa, o zaman İstanbul'dan Antep'e gitmekte olan arkadaşı Ali Cenani Bey'e Katma İstasyon binasındaki karargâhında, nereden geldiği ve nereye gittiğini sormuş; Ali Cenani Bey'de demiş ki:

“Antep'te hemşirem, kayınvalidem ve akrabalarım var. Antep vilayeti Maraş'a naklediyormuş, çapulcular şehir çevresine kadar gelerek yağmaya başlamışlar. Ordu Adana'ya çekildikten sonra, hep düşman ayağı altında kalacaklar. Onları başka bir tarafa nakil için gidiyorum.”

Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa Ali Cenani Bey'e şu şekilde cevap verir: “*Memlekette adam kalmadı mı? Kaçmayı değil, kendinizi müdafaa etmeyi düşününüz!*” sözü üzerine Ali Cenani Bey şaşırarak ve hayretle: “*Neyle, nasıl?*” diyerek sormuş, bu soruya Mustafa Kemal Paşa: “*Teşkilat kurun! Millî kuvvetler meydana getirin ve kendinizi koruyun! İstediklin silahları ben sana veririm*” demiştir.¹⁶ Gerçekten o zaman Mustafa

15 Sedat Doğruer, *Yıldırımın Akbeti*, İstanbul, 1927, s. 270; Cihat Akçakayahoğlu, *age.*, s.113; ATASE, *age.*, s. 730; Süleyman Hatipoğlu, “Atatürk'te Kuva-yı Milliye ve Misak-ı Milli'nin Fikrinin Şekillenmesi”, s. 46-47.

16 Cemil Cahit Güzelbey, *Cenaniler*, Gaziantep, 1984, s. 88; *Atatürk'ün Anıları*, haz. İsmet Görgülü,

Kemal Paşa'nın emriyle Antep'e verilen silahlarla yöre halkı, sonradan ünlü müdafaa teşkilatımız Kuva-yı Millîye'nin çekirdeğini oluşturmuştu.¹⁷

Mustafa Kemal Paşa'nın Mondros Mütarekesi Sonrası Katma'daki Faaliyetleri

Bu sırada Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Mütarekesi'ni ordulara bildirmişti. Bu mütareke gereği Türkiye'de bulunan Almanların ayrılmaları lazım geldiğinden 31 Ekim 1918 günü Mustafa Kemal Paşa Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığı'na atanmıştı. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa, ordusundaki subayları toplayarak yapmış olduğu durum değerlendirmesinden sonra, Alman subaylarının; “*Artık harp bitmiştir*” demelerine karşılık: “*Onlar için harp bitmiş olabilir. Bizim için yeni başlıyor.*” Cevabını verdikten sonra, “*Harb-i Kebir bitmiştir, Harb-i Sagir başlayacaktır.*” dedi.¹⁸ Bu Harb-i Sagir bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde açıklanmıştı. İşte Mustafa Kemal Paşa, bu söylemin: “*Başında zabıt bulunan küçük müfrezelerin oluşturduğu gerilla teşkilatının*” adı olduğunu vurgulamıştır. Bu sözlere dayanarak Mustafa Kemal Paşa Millî Bağımsızlık Savaşımızın ilk düşüncesini Afrin (Katma-Racu)'de açıklamıştır.

Afrin ve Misak-ı Millî Hudutları

Atatürk'ün Misak-ı Millî sınırlarını tespit etme çalışmalarını 1907 yılına dayandırabiliriz. Atatürk'ün Osmanlı İmparatorluğu'nun etnik-kimlik ayaklanmalarıyla parçalandığını görmesi üzerine, ülkenin topraklarını tasfiye etme düşüncesi kafasında şekillenmeye başlamıştı. Bu düşüncesine dayanarak; Atatürk Misak-ı Millîyi 1907 yılında belirlemişti diyebiliriz. Bu fikrini de Ali Fuat Paşa'ya şu şekilde açıklamıştı:¹⁹

“Nüfusun yarısı Türk olmayan ve hâlbuki geniş bir saha işgal eden devletin bütün ağırlığı ve müdafaası Türk'ün omuzlarına yükletilmiş, Hıristiyan azınlıklar ise, yalnız kendi çıkarlarını sağlamakla kalmıyorlar, komşu ve aynı ırktaki devletlerle birleşmek için fırsat kaçırmak istemiyorlar. Geriye kalan Türkler ve Araplar, ayrı ayrı devletlerin sömürgeleri haline getirilecek,

Ankara 2007, s. 121; J. Blanco Villalta, *Atatürk*, çev. Fatih Özsu), Ankara 1982, s. 233; F. R. Atay, *age.*, s. 112-113; *Atatürk'ün Anıları (1917-1919)*, s. 85.

17 C. C. Güzelbey, *age.*, s. 88.

18 *TBMM Gizli Celse Zabıtları*, C 1, Ankara 1985, s. 70, vd; Süleyman Hatipoğlu, “Atatürk'te Kuva-yı Millîye ve Misak-ı Millî'nin Fikrinin Şekillenmesi”, *Misak-ı Millî'nin 80. Yıldönümü'nde İskenderun ve Çevresi*, haz. N. Birgül Gündüz, Ankara 2001, s. 48-49; Mehmet Tekin, *Tarihte Hatay ve Hatay Devleti*, Antakya 1987, s. 14.

19 Ali Fuat Cebesoy, *Sımf Arkadaşım Atatürk*, İstanbul 1981, s. 114.

Birinci Dünya Savaşı Sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın
Afrin'deki (Katma ve Racu) Faaliyetleri

657

Türk'ten başka olan unsurlar, düşman devletlerinin tarafını tutacaklar. Şu halde devlet gövdesinin çökmesiyle hâsıl olacak enkazın altında ezilip perişan olmak mı, yoksa çoğunluğu Türk olan millî bir sınıra çekilerek burasını mı savunmak daha doğru ve hayırlı olacak? Ben, selameti ikinci fikrin tatbik edilmesinde görüyorum.

Mustafa Kemal'in bu sözlerinden çıkan mana şu idi: Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi işi, Türk'ün aleyhinde olarak düşmanlarımıza bırakılmamalıdır. Bir ihtilal sonunda işbaşına geleceği anlaşılan meşrutiyetçilerin kuracağı idare, cesur bir kararla tasfiye işini kendisi yapmalıdır. Selamet yolu budur. Peki, bu tasfiye işini nasıl yapmalıydı? Mustafa Kemal şöyle düşünüyordu: Rumeli'de Doğu ve Batı Trakya bizde kalacak, Edirne'nin kuzey hudutları Bulgaristan aleyhine düzeltilecek, Arnavutluk, Avusturya-Macaristan, Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan Osmanlı başkanlığında İstanbul'da toplanacak bir konferansta milliyet çoğunluğu prensibine dayanılarak Osmanlı Rumeli kıtasının Doğu ve Batı Trakya'dan başka kısımları yukarıda adları geçen devletlere bırakılacaktı. Arnavutluk bağımsız olacak, Bosna-Hersek Sırbistan'la Avusturya-Macaristan arasında adilane bir suretle taksim edilecekti. Anadolu sahillerine yakın olan adalar yeni Türkiye Devleti'nde kalacak, diğerleri Yunanistan'a verilecekti. Güney hudutlarımız Hatay, Halep ve Musul vilayetlerini içine alacak, diğerleri Araplara terk edilecekti. Anadolu'nun doğu ve doğu kuzeyinde bir değişiklik olmayacaktı. Yeni Türkiye içinde kalacak olan Rum, Bulgar ve Sırp azınlıkları dışarıda kalan Türklerle mübadele edilecekti.”

Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi Mustafa Kemal Paşa 1920 yılında ilan edilen Misak-ı Milli'yi 13 yıl önce yani 1907 yılında tespit etmiş, vatanını tehlikelerden kurtarmak için ne gibi çareler düşünüp bulduğunu cesaretle ortaya koymuştur. Mustafa Kemal Paşa'nın 1907 yılındaki düşüncesi gerçekleşseydi; Türk halkı ne bir Trablusgarp Savaşı ne bir Balkan Savaşı ve ne de Birinci Dünya Savaşı yaşamayacağı gibi, belki de Millî Mücadele'ye bile gerek kalmayacaktı.

Atatürk'ün 1907 yılında Ali Fuat Paşa'ya açıkladığı bu düşüncesinin o günün şartlarında gerçekleşmesinin zor olduğunu fakat buna rağmen bu düşüncesinin bir program dâhilinde savunulması gerektiğini de şu şekilde izah etmişti:²⁰

“İleriye görmek istemeyenler imparatorluktan toprak fedakârlığı yapılmasını hoş karşılamayacaklar, hatta bizi ihanetle itham edecekler bile olacaktır.

20 Cebesoy, *age.*, s.117.

Biz buna rağmen görüşlerimizi Meşrutiyet sonrası için bir program haline getirilmesini sağlamalı ve Merkez-i Umumi'de ve gerekse arkadaşlar arasında şiddetle müdafaa etmeliyiz.”

Atatürk'ün, 1907 yılının şartlarında bu fikrini uygulama imkânı da olmamıştı. Bu bağlamda Mustafa Kemal Paşa'nın bu düşüncesi Meşrutiyetin ilanından hemen sonra gerçekleşmiş olsaydı, bu durum Türklerin lehine gelişecek ve aleyhimize ortaya çıkan büyük devletlerin oyunları, ayrıca aleyhimize oluşan Balkan İttifakı da bozulacaktı. Bunun yanı sıra Yunanistan sıkı bir surette yeni Türkiye ile anlaşmak gereği duyacaktı. Sonra milyonlarca Türk, karlı Balkan Dağları'nda ve Arabistan çöllerinde şehit oluyacaktı.²¹

Buna rağmen imparatorluk peş-peşe Trablusgarp Savaşı ve Balkan Savaşlarına girerek çok büyük toprak kaybına uğramıştı. İş bu savaşlarla da kalmayarak Avrupalı devletlerarasında sömürgecilik yarışı uçuruma kadar varmış ve çıkar çatışmasına da neden olmuştur. Bu çıkar çatışması devletlerarası bloklaşmalara yol açmış ve bunun sonucunda da I. Dünya Savaşı patlak vermişti. Bu savaşta Osmanlı İmparatorluğu Almanya'nın liderliğini yaptığı İttifak Devletleri bloğunda yer almıştı. Birçok cephede savaşa giren Osmanlı İmparatorluğu, Sina-Filistin Cephesi'nde de İngilizlerle çetin muharebelere girişmiş ve bu muharebelerde kademe kademe geri çekilerek ancak Suriye'nin kuzeyinde tutunabilmişti.²²

Bundan sonra da Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzalamış ve Mustafa Kemal Paşa, karargâhı Adana'da olan Yıldırım Orduları Grup komutanlığına atanmıştı.

Mustafa Kemal Paşa 31 Ekim 1918 tarihinde Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığını devralırken Mondros Mütarekesi'nin imza altına giren şeklinin Osmanlı Devleti'nin hayat ve selametini koruyacak mana ve mahiyette olmadığını anlamıştır. Bunun üzerine M. Kemal Paşa, mütarekenamede geçen bazı deyimlerin, coğrafi isimlerin belirsiz olduğunu görmüş ve İngilizlerin kendi menfaatleri doğrultusunda diledikleri gibi tefsir edebilmeleri için belirsiz bıraktıkları hususların açıklığa kavuşması gereğini Sadrazam ve Harbiye Nazırı Ahmet İzzet Paşaya yazdığı gibi,²³ cevap beklemeden 3 Kasım 1918 tarihinde emrinde bulunan 2. ve 7. Ordulara aşağıdaki emiri vermiştir.²⁴

21 Cebesoy, *age.*, s.117.

22 Süleyman Hatipoğlu, “I.Dünya Savaşı Sonunda Halep Sokak Muharebeleri ve Mustafa Kemal Paşa”, *ATAM Dergisi*, C XIV, s. 1164; Yılmaz Altuğ, *Türk İnkılap Tarihi*, İstanbul 1985, s. 27.

23 Omurtak, Yücel..., “Atatürk”, *İslam Ansiklopedisi*, C 1, İstanbul 1978, s. 729; Sebahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, İstanbul 1981, s. 168.

24 *Atatürk'ün Tâmin, Telgraf ve Beyannameleri (1917-1938)- IV*, haz. Nimet Arsan, Ankara 1964, s.16-17.

- “1. Suriye sınırı, Suriye vilayetinin kuzey sınırı telakki edilmelidir. Bu sınır; Lazkiye kuzeyinden, Hanşeyhum güneyinden geçerek doğuya doğru imtidat eder.
2. İskenderun, Antakya, Cebelse'man, Katma, Kilis havalisinin Türklerle meskun olduğu ve Halep ahalisinin dörtte üçünün Arapça konuşan Türk olduğu her vesile ile hatırdan tutulmalı ve her davada bu esas ittihaz edilmelidir...” şeklinde vermiş olduğu bu emirde İskenderun ve Antakya'nın Türklüğünün her vesile ile hatırdan tutulması ve her davada bu esasın göz önünde bulundurulması üzerine dikkati çekmiş ve buranın Suriye'den sayılmayacağını belirtmiştir.²⁵ Atatürk'ün bu emrine Stefanos Yerasimos şöyle bir açıklık getirmektedir:

“Mütarekenin nasıl uygulanacağı konusunda ki görüş ayrılığı daha ilk günden ortaya çıktı. Müttefiklere göre ateşkes, ne müttefiklerin ileride nereye kadar ilerleyebilecekleri ne de daha önemlisi, gelecekteki sınırlar konusunda hiçbir taahhüt içermeyen sadece Osmanlı ordularının teslim olmasını sağlayan bir anlaşmaydı. Dolayısıyla onlara göre mütareke hattı diye bir hat yoktu. Buna karşılık Türklere göre 31 Ekim günü öğle saatlerinde Türk ordularının buldukları mevziler gelecekteki egemenliklerinin sınırını çizmekteydi. Nitekim Mustafa Kemal var gücüyle Türk mevzileriyle İngiliz mevzileri arasındaki boşluğu doldurmaya çalışıyordu. Bu doğrultuda 31 Ekimde Reyhaniye'nin, 3 Kasım'da da Antakya'nın işgal edilmesi emrini verdi. Aynı gün bölgedeki askeri ve sivil yöneticilere gönderdiği, Suriye'nin boşaltılmasını öngören mütarekenin maddelerini yorumlayan bir yönergede Mustafa Kemal Suriye'nin kuzey sınırını Lazkiye'yi Hanşeyhun'a bağlayan ve oradan doğuya uzanan hat olduğunu, yani Halep'in yüz kilometre kadar güneyinden geçtiğini söylüyor ve İskenderun, Antakya, Cebelse'man (Bugün Suriye'deki Daral-Uzze), Katma ve Kilis yörelerinde Türklerin yaşadığı, Halep nüfusunun dörtte üçünün Arapça konuşan Türkler olduğu hatırlanmalı ve bu gerçeklerin bundan böyle ileri sürülecek bütün toprak taleplerinin temelini oluşturacağı göz önünde bulundurulmalıdır.”

diye ekliyordu.²⁶

Hatt-ı zatında Mustafa Kemal Paşa Misak-ı Milli sınırlarını çok önceden beri düşüncesinde oluşturmuştu. Bu düşüncesine göre ise; Suriye'nin kuzey sınırları Halep'in Yüz kilometre güneyinden geçmektedir. Böylece Suriye sınırı, o zamanki Suriye Vilayetinin kuzey sınırı olarak düşünülmelidir. Bu sınır ise Lazkiye'nin kuzeyinden ve Hanşeyhun'un güneyinden geçerek doğuya doğru devam eder ve

25 Omurtak, Yücel..., “Atatürk”, *İslam Ansiklopedisi*, C 1, İstanbul 1978.

26 Stefanos Yerasimos, *Milliyetler ve Sınırları*, İstanbul 1994, s.181.

Irak'taki Osmanlı Devletinin Musul Vilayetini içine alarak İran sınırına kadar dayanır. Bu fikirlere dayanarak Afrin Mısak-ı milli sınırları içerisinde diyebiliriz.

Nitekim Afrin milli sınırların bir parçası olarak I. Dünya Savaşı boyunca Osmanlı Devleti'nin topraklarında kalmıştır. 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi imzalandığında Osmanlı Ordusunun, İngiliz ilerleyişine karşı Hatay'ın güneyinden itibaren oluşturduğu müdafaa hattı Afrin Nehrinin güneyinden geçerek Der-Cemal mevkiine ulaşmaktaydı.²⁷ Bu müdafaa hattı ile Afrin; Osmanlı Ordu birliklerinin en yoğun konuşlanma ve savunma tertibatı aldığı toplanma alanı olmuştu. Nitekim 7. Ordu'nun karargahı, bugünkü Türkiye sınırına 4,5 km mesafedeki Raco'da idi. 3.Kolordu ise Afrin'de karargah kurmuştu. Der-Cemal ve güneyindeki Afrin Nehrinde kurulan Türk savunma hattını 3.Kolorduya mensup askerler koruyordu. 24. Tümen ise bugünkü Afrin'in 5 km güneyinde yer alan Kerzecil'de mevzilenmişti. Buna rağmen Mondros Mütarekesi'nden bir müddet sonra Azez ve Katma'nın 12 Mart 1919'da İngilizler tarafından işgal edilmesi sırasında Afrin de işgal edilmişti.²⁸

Böylece İngiltere 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi kararlarına bile riayet etmeyerek; Atatürk'ün dediği gibi:²⁹ “*Elde kalan bir avuç Türk ata yurduna da tecavüz etmeye*” başlamıştı. Bundan sonra da İtilaf Devletleri Anadolu ve Trakya topraklarında işgallerini kendi çıkarları doğrultusunda Türklerin aleyhine sürekli bir şekilde genişleteceklerdi.

Millî Mücadele döneminde 28 Ocak 1920 tarihinde Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı tarafından kabul edilen bu milli sınırlarımız Türk askeri gücünün ulaşmış olduğu vatan topraklarıdır. İfade edilen Mısak-ı Millî sınırları aslında Mondros Mütarekesi esnasında hem Osmanlı Ordularının müdafaa edeceği hudut olması bakımından önemli olup hem de Mısak-ı Millînin büyük oranda güney sınırlarını ihtiva etmekteydi. Dolayısıyla Afrin dışında El-Bab ve Halep coğrafyası da, son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin ilan etmiş olduğu Mısak-ı Millî sınırlarına dâhil bölgeler olarak kabul edilebilir niteliktedir.³⁰

Bahse konu olan Mısak-Millî hayalperest ve hissi bir şekilde değil, bizatihi somut ve gerçek göstergelerle uluslararası arenada, devletin tezlerini ve haklılığını ortaya

27 Enes Demir, *Yeni Belgeler Işığında Mısak-ı Millî*, C 1, İstanbul 2017, s. 200.

28 Enes Demir *age.*, s. 200-201.

29 Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, C 1, İstanbul 1982, s. 12.

30 Enes Demir, *Afrin Tarihi ve Zeytin Dalı Harekâtı*, İstanbul 2018, s. 29-30.

koyabilecek veriler üzerinden ifade edilmiştir. Bu tezin dayanağı sadece askeri ve siyasi değil, aynı zamanda demografik, dini, etnik, tarihi, ekonomik ve kültürel manada da sağlam bir zemin üzerine oluşturulmuştur. Misak-ı Milli, sadece devlet adamları tarafından ileri sürülen bir fikir değildir. Aynı zamanda bölgedeki İngiliz ve Fransız işgalleri esnasında ve Millî Mücadele döneminde bölgenin gerek Türk, gerek Kürt ve gerekse Arap nüfusunun Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmak arzusundan ileri gelmekteydi.³¹

Sonuç

I. Dünya Savaşı sonunda Mustafa Kemal Paşa, komuta ettiği 7. Ordu'yu Suriye-Filistin Cephesi'nden Halep'e çekmiş ve 25 Ekim 1918 tarihinde Halep'te isyancı Arap güçlerine karşı bir sokak muharebesi yapmıştı. Mustafa Kemal Paşa Halep Sokak Muharebelerini kazandıktan sonra, birliklerini Halep'in kuzeyinde bulunan Katma'ya çekerek konuşlandırmıştır. Gelişen bu olaylardan sonra 26 Ekim 1918 sabahı taarruza geçen İngiliz kuvvetleri ile isyancı Arap güçlerini Mustafa Kemal Paşa Katma Muharebesi'nde yenerek, geri püskürtmüştür.

Böylece Mustafa Kemal Paşa Katma Muharebesi'ni kazanarak düşman ordusunu Suriye üzerinden beş yüz kilometrelik hızlı ilerlemesini, bugünkü güney sınırımızın yani Anadolu'nun giriş kapılarında durdurmuştu. Mustafa Kemal Paşa bu zaferden sonra: *“Bir hat tespit ettim ve sınırladım. Kuvvetlerime emir ettim ki düşman bu hattın ilerisine geçmeyecek”* nitekim geçmemiştir. İşte Mustafa Kemal Paşa'nın bundan sonraki asıl hedefi ise düşmana karşı öz Türk topraklarını savunmaktı. Aynı zamanda Mustafa Kemal Paşa bu tutumuyla Türkiye'nin millî-etnik sınırlarını belirleyerek, Misak-ı Milli'nin ana hatlarını tespit etmeye çalışmıştı.

Bu fikre dayanan Mustafa Kemal Paşa, Suriye-Filistin Cephesi dâhil bütün cephelerde felakete neticelenen bu durum karşısında çöken imparatorluğun yerine; Türklerin yaşadıkları alanlarda yeni bir *“Millî Devlet”* kurmak suretiyle, Türk varlığının ve istiklalinin korunmasının mümkün olacağına hükmetmişti. Mustafa Kemal Paşa Halep'in kuzeyinde, Katma'da kazandığı muharebe ile de bu Millî Devlet'in güney sınırlarını Türk askerinin süngüsü ile çizmişti.³²

Ayrıca Mustafa Kemal Paşa, I. Dünya Savaşı'nı kaybettiğimizi anladıktan sonra da Anayurdu savunmak amacıyla *“Çete Harbi”* hazırlıklarına başlamıştı. Mustafa Kemal Paşa bu doğrultuda Komuta ettiği 7. Ordu'nun silah-araç ve gereçlerinden

31 Enes Demir, *age.*, s.30-31.

32 Necmettin Esin, agm., *Cumhuriyetin 50. Yılma Armağanı*, Ankara 1973.

bölge ahalisine vererek Kuva-yı Millîye'nin ilk silah ve mühimmat kaynağını oluşturmak amacıyla Katma'da faaliyette bulunmuştu. Buna bağlı olarak Mustafa Kemal Paşa Katma'da karşılaştığı arkadaşı Ali Cenani Bey'e de: *“Teşkilat kurun! Millî kuvveller meydana getirin ve kendinizi koruyun! İstedğin silâhları ben sana veririm”* diyerek sivil halk kesiminin örgütlenmesine yani Kuva-yı Millîye'yi oluşturmasına her türlü maddî ve manevî desteği vermişti.

Böylece Mustafa Kemal Paşa Güney bölgesinde Kilis-Afrin-Hatay hattında oluşturduğu müdafaa hattı ile öz Türk topraklarını savunmayı amaçlamış ve bütün dünyaya; I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi'ne göre çekilebildiğimiz kadar çekildik; bundan sonra asla geri çekilmeyeceğiz, savunmasını yapacağımız bu topraklar öz Türk toprağıdır mesajını verdikten sonra da herkesin buna göre hesap yapması gerektiğini vurgulamak istemiştir.

Hatt-ı zatında Mustafa Kemal Paşa Misak-ı Millî sınırlarını çok önceden beri düşüncesinde oluşturmuştu. Bu düşüncesine göre ise; Suriye'nin kuzey sınırları Halep'in güneyinden geçmektedir. Böylece Suriye sınırı, o zamanki Suriye Vilayetinin kuzey sınırı olarak düşünülmelidir. Bu sınır ise Lazkiye'nin kuzeyinden ve Hanşeyhun'un güneyinden geçerek doğuya doğru devam eder ve Irak'taki Osmanlı Devletinin Musul Vilayetini içine alarak İran sınırına kadar ulaşır. Bu fikirlere dayanarak şunu da ifade edebiliriz; Halep, El Bab, Afrin, Münbiç ve İdlib Misak-ı Millî sınırlarının birer parçasıdır.

Hülâsa Mustafa Kemal Paşa bu düşüncelerinde Misak-ı Millî sınırlarını tespit etmiş ve bu sınırları da müdafaa etmek için bölgede “Çete Harbi”ni başlatacak ve yürütecek Kuva-yı Millîye'nin teşekkülünde de oldukça büyük çaba sarf etmişti. Bundan sonra da Mustafa Kemal Paşa, emrindeki askeri birlikleri Torosların kuzeyine çekebilmek ayrıca ordunun elindeki silah ve yedek cephanelerle harp malzemesini emniyetli yerlere taşıyabilmek için plan ve program yapmıştı. Yine bu harp malzemelerini gizli bir şekilde bölge halkına dağıtmak üzere gereken tedbirleri almaya başlamıştı. Bu bağlamda Mustafa Kemal Paşa Türk Bağımsızlık Savaşının şereflî sayfalarını süsleyen Adana, Mersin, Osmaniye, Gaziantep, Kilis, Hatay, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş halkının savunma savaşları zeminini hazırlamıştır.

Kaynaklar

Basılı Belgeler

Atatürk, Mustafa Kemal, *Nutuk*, C 1, İstanbul 1982.

ATASE, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi Sina-Filistin Cephesi*, C 4, Kısım 2, Ankara 1986.

Atatürk'ün Anıları (1917-1919), haz. F. Rıfki Atay - Mahmut Soydan, sad. İsmet Bozdağ, Ankara 1982.

Atatürk'ün Anıları, haz. İsmet Görgülü, Ankara 2007.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri (1917-1938) IV, haz. Nimet Arsan, Ankara 1996.

TBMM Gizli Celse Zabıtları, C 1, Ankara 1985.

Kitap ve Makaleler

Akçakayahoğlu, Cihat, *Atatürk Komutan, İnkılapçı, ve Devlet Adamı Yönleriyle*, Ankara 1988.

Altuğ, Yılmaz, *Türk İnkılap Tarihi*, İstanbul 1985.

Atay, Falih Rıfki, *Çankaya*, İstanbul 1984.

Bayur, Yusuf Hikmet, *Türk İnkılap Tarihi*, C 3, Kısım 3, Ankara 1983.

Cebesoy, Ali Fuat, *Millî Mücadele Hatıraları*, C 1, İstanbul 1953.

Demir, Enes, *Birinci Dünya Savaşı'nda Kanal/Sina ve Filistin/Suriye Cephesi Şehit Düşen Türk Askerleri*, İstanbul 2018.

Demir, Enes, *Yeni Belgeler Işığında Misak-ı Millî*, C 1, İstanbul 2017.

Doğruer, Sedat, *Yıldırımın Akabeti*, İstanbul 1927.

Esin, Necmettin, "1. Cihan Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yıllarında Atatürk'ün Görüşleri", *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan*, Ankara 1973.

Güzelbey, Cemil Cahit, *Cenanîler*, Gaziantep 1984.

Hatipoğlu, Süleyman, "I. Dünya Savaşı Sonunda Halep Sokak Muharebeleri ve Mustafa Kemal Paşa", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, XIV/42 (1998), Ankara 1998.

Hatipoğlu, Süleyman, “Atatürk’te Kuva-yı Millîye ve Mısak-ı Millî’nin Fikrinin Şekillenmesi», *Mısak-ı Millî’nin 80. Yıldönümü’nde İskenderun ve Çevresi*, haz. N. Birgül Gündüz, Ankara 2001.

Kinross, Lord, *Atatürk: Bir Milletten Yeniden Doğuşu*, çev. Necdet Sander, İstanbul 1984.

Milliyet Gazetesi (3 Temmuz 2018), İstanbul 2018.

Omurtak, Salih vd., “Atatürk”, *İslam Ansiklopedisi*, C 1, İstanbul 1978.

Sanders, Liman Von, *Türkiye’de Beş Sene*, çev. M. Şevki Yazman, İstanbul 1968.

Selek, Sebahattin, *Anadolu İhtilali*, İstanbul 1981.

Tekin, Mehmet, *Tarihte Hatay ve Hatay Devleti*, Antakya 1987.

Villalta, J. Blanco, *Atatürk*, çev. Fatih Özsu), Ankara 1982.

Yerasimos, Stefanos, *Milliyetler ve Sınırları*, İstanbul 1994.

Yıldırım, Mustafa, *58 Gün Mustafa Kemal ile Filistin’den Anayurdun Dağlarına*, Ankara 2006.

İnternet Kaynakları

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ataturk-un-afrin-deki-tarihi-karargahibulundu/1192719> (ET: 02.07.2018).

Ekler

Atatürk'ün Afrin'deki tarihî karargâhı bulundu.

Türkiye'nin terör örgütü YPG/PKK'dan temizlediği Afrin'in Racu beldesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün 1. Dünya Savaşı'nda kullandığı karargâh ortaya çıkarıldı.

İDLİB/AFRİN - EŞREF MUSA

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK), Suriye'nin Afrin bölgesinde terör örgütü YPG/PKK'dan arındırdığı Racu beldesinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün karargah olarak kullandığı ev bulundu.

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tarih Bölümü Doktor Öğretim Görevlisi Süleyman Hatipoğlu, AA muhabirine yaptığı açıklamada, Mustafa Kemal Atatürk'ün Racu'ya gelişini anlattı.

Hatipoğlu'nun verdiği bilgilere göre, 1918'de Filistin'de 7. Ordu Komutanı olarak görev yapan Atatürk, aynı yılın ekim ayında önce Halep merkeze, ardından Afrin ilçesine geçti.

Atatürk, birlikleriyle Racu'daki Katma tren istasyonunda konuşlandı.

Buradaki Kürt ve Arap halktan direniş ağı örgütleyen Mustafa Kemal, ordu birliklerine destek veren bir tür milis güç kurdu. Kilis'teki birliklerle yakın temasta kalarak lojistik hattını güvenceye aldı.

İskenderun ve kıyılarıyla, Reyhanlı, Kırıkhan, Belen, Der el Cemal ve Tel Rıfat boyunca uzanan hat Atatürk tarafından korundu.

Güneyden Afrin'e doğru ilerleyen İngiliz ordusu, 26 Ekim 1918'de Katma'da 7. Ordu'yla karşı karşıya geldi.

Atatürk komutasındaki Osmanlı ordusu ve yerel unsurlar, Katma'da İngilizlere karşı zafer kazandı.

Karargâhın yeri tespit edildi.

Afrin ilçe merkezinin 18 Mart 2018'de alındığı Zeytin Dalı Harekatı sonrasında kurulan Yerel Sivil Meclis'in çalışmaları sonucunda, Atatürk'ün Katme savaş stratejisini belirleyip karargah olarak kullandığı konak ortaya çıkarıldı.

Yerel Meclisin Kürt başkanı İbrahim Halil Ali'nin AA'ya verdiği bilgiye göre, Atatürk beldeye kaldığı süre zarfında, Osmanlı ordusuna destek veren bölgenin önde gelen isimlerinden Hanif Ağa'ya ait taş konağı, karargah haline getirdi.

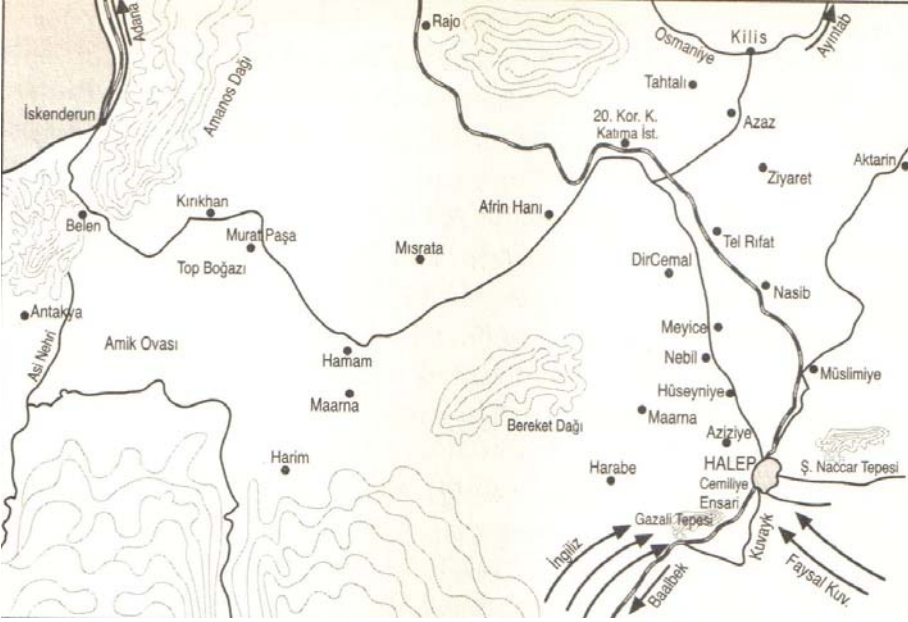
Atatürk, belde merkezini kontrol eden Hacı Halil köyünün en hakim noktasında bulunan konakta İngilizleri yendiği savaşın hazırlıklarını yapıp emirlerini verdi.

1890 yılında inşa edilen konak, bakımsızlık nedeniyle kısmen harap olmuş durumda.

Yerel Meclis Başkanı Ali, “Biz bölge tarihini unutmadık. Burada Osmanlı ordusu vardı. Atatürk geldiğinde Osmanlı ile iş birliği yapan Kürtler, Midan İkbis köyünü Kilis’e bağlayan demir yolunu sabote edip düşmanın ikmal hattının kesip, ilerlemesini durdurmuştu. Bu anlamlı tarihin unutulmaması lazım. Evin onarılıp eski haline kavuşturulmasını arzu ediyoruz.” şeklinde konuştu.³³

33 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ataturk-un-afrin-deki-tarihi-karargahi-bulundu/1192719>, (ET:02.07.2018).

Haritalar

Harita 1: Mustafa Kemal Paşa'nın Komuta ettiği 7. Ordu'nun çekilmiş olduğu en son hat.

Mustafa Yıldırım, *58 Gün Mustafa Kemal İle Filistin'den Anayurdun Dağlarına*, Ankara 2006, s.321.

Birinci Dünya Savaşı Sonunda Mustafa Kemal Paşa'nın
Afrin'deki (Katma ve Racu) Faaliyetleri

671

Harita 2: Mustafa Kemal Paşa'nın 3 Kasım 1918 tarihinde Suriye sınırı olarak tespit ettiği aynı zamanda Misak-ı Millînin güney sınırlarına dayanak oluşturan hat gösterilmektedir.

Enes Demir, *Birinci Dünya Savaşı'nda Kanal/Sina ve Filistin/Suriye Cephesi Şehit Düşen Türk Askerleri*, İstanbul 2018, s.81.

